

НАПРАВЛЕННЯ ДО СУДУ ОБВИНУВАЛЬНОГО АКТА РАЗОМ ІЗ УГОДОЮ ЯК ОКРЕМА ФОРМА ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Необхідною умовою здійснення конституційного принципу законності в кримінальному провадженні є правильно організована діяльність органів досудового розслідування, прокурора і суду щодо встановлення фактичних обставин кримінального правопорушення з метою досягнення об'єктивної істини. Законне й обґрунтоване прийняття рішення про закінчення досудового розслідування забезпечує швидке, повне та неупереджене розслідування з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений і жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу. Тим самим законодавець особливо чітко підкреслює, що саме дотримання правової процедури під час закінчення досудового розслідування є однією і основних гарантій захисту прав та законних інтересів учасників відповідного провадження.

Проте перед тим, як аналізувати форми закінчення досудового розслідування за чинним КПК, варто зазначити, що ст. 212 КПК 1960 р. вказувала на такі форми: складання обвинувального висновку або постанови про закриття справи чи постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру. Тобто в даному випадку законодавець перерахував лише три форми закінчення досудового слідства. Проте в той же час, виходячи із інших положень КПК 1960 р. можна дійти висновку, що форм закінчення досудового розслідування більше. Проте у Кодексі передбачені лише три з них, тобто інші форми в принципі були лише припущеннями науковців. Внаслідок «малої судової реформи» 2001 року перелік форм закінчення досудового розслідування був збільшений, і КПК 1960 р. зазнав відповідних змін. Проте не були внесені зміни до самої ст. 212 КПК 1960 р., по суті єдиної статті, яка визначає, яким чином повинно закінчуватись досудове слідство.

Тож позитивним зрушенням можна назвати чіткість, з якою законодавець навів перелік форм закінчення досудового розслідування. Так, згідно з ч. 2 ст. 283 КПК прокурор зобов'язаний у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру вчинити одну з таких дій:

1. закрити кримінальне провадження;
2. звернутися до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності
3. звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

Такий саме перелік наданий і п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК. Отже законодавець достатньо чітко та послідовно виклав ці положення. Проте і тут є певні питання.

Перш за варто зауважити, що форми закінчення досудового розслідування різняться не лише самим кінцевим процесуальним документом. Відрізняються форми досудового розслідування і завданнями, які переслідує слідчий. Так, у випадку складання обвинувального акта особа, яка проводила досудове розслідування, впевнена у винності особи, а також переконана в тому, що зібраних у провадженні доказів достатньо для підтвердження цієї вини під час судового розгляду. При складанні клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності слідчий вказує на те, що наявні у кримінальному провадженні умови та підстави дають можливість винній особі уникнути кримінального покарання, про що і складається клопотання. В такому випадку завдання довести винність особи перед слідчим не ставиться (хоча, звісно, без встановлення усіх

обставин, які передбачені ст. 91 КПК, складання клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності являється серйозним процесуальним порушенням зі сторони слідчого). Тому цілком логічною вбачається думка і про те, що форми закінчення досудового розслідування будуть відрізнятися і за самою процесуальною формою досудового розслідування. Так, достатньо суттєво відрізняються процесуальні можливості учасників кримінального процесу у провадженні щодо неповнолітніх чи осіб, щодо яких існує можливість застосування примусових заходів медичного характеру.

Саме керуючись перш за все такими ознаками, як порядок досудового розслідування, процесуальні можливості учасників кримінального провадження та мета, яку намагається досягти слідчий, закінчуючи досудове розслідування, можна виділити ще одну форму закінчення досудового розслідування – направлення до суду обвинувального акта із підписаною сторонами угодою. Так, одразу варто наголосити, що такий обвинувальний акт повинен повністю відповідати вимогам ст. 291 КПК (із певними особливостями). В той же час ще раз варто наголосити, що направлення до суду обвинувального акта та обвинувального акта разом із підписаною сторонами угодою являються різними формами закінчення досудового розслідування.

Так, у випадку укладення угоди (про примирення чи про визнання винуватості) обвинувальний акт разом із угодою у найкоротші строки направляється до суду. Виключенням може бути випадки, коли є необхідність отримати висновок експерта або завершення проведення інших слідчих дій, необхідних для збирання та фіксації доказів, які можуть бути втрачені зі впливом часу, або які неможливо буде провести пізніше без істотної шкоди для їх результату у разі відмови суду в затвердженні угоди (ч. 1 ст. 274 КПК). Тим самим законодавець не вимагає від уповноваженої особи провести повне досудове розслідування, у повній мірі дослідити усі обставини, які передбачені ст. 91 КПК. Отже в такому випадку для складання обвинувального акта не обов'язково зібрати та оцінити докази, які підтверджують вину особи. Достатньо буде лише тих доказів, які дозволили слідчому повідомити про підозру та самого факту укладання угоди. Відповідно, змінюється і процесуальне становище осіб. Так, в жодному іншому випадку (крім закриття кримінального провадження у випадку відмови потерпілого від обвинувачення у провадженні у формі приватного обвинувачення, що, до речі, в деякій мірі суперечить можливості укласти угоду про примирення) учасники кримінального провадження, які наділені лише правами, а не повноваженнями, не можуть власним рішенням беззаперечно закінчити досудове розслідування. Також змін зазнає і кінцева мета, яку намагається досягти слідчий. Незважаючи на те, що складений обвинувальний акт перш за все викриває особу у вчиненні кримінального правопорушення, а сама угода на підготовчому провадженні затверджується судом шляхом винесення вироку, не можна сказати, що встановлення винуватості особи являється основною метою укладання угоди. Слідчий, як вже зазначалося, не має реальної можливості зібрати усю необхідну сукупність доказів для доведення вини. Винуватість особи також не являється предметом дослідження суду на стадії підготовчого провадження при затвердженні угоди та ухваленні вироку. Можна стверджувати, що основною ціллю укладання угоди являється саме економія часу, коштів, а також забезпечення права потерпілого на відшкодування шкоди (у разі укладання угоди про примирення) чи отримання важливої інформації для розслідування інших кримінальних правопорушень (у разі укладання угоди про визнання винуватості).

Поряд із усім вищезазначеним також варто наголосити на певній процесуальній схожості самих обвинувальних актів, які складаються під час «звичайного» досудового розслідування та у випадку укладення угоди. Вимоги ст. 291 КПК являються універсальними для кожного обвинувального акта. Таким чином така форма закінчення досудового розслідування, як направлення до суду обвинувального акта разом із підписаною угодою повинно займати певне «проміжне» положення серед усіх форм закінчення досудового розслідування, які передбачені ст. 283 КПК. Однак повне його ігнорування являється неприпустимим.

Виходячи із усього вищезазначеного, можна дійти висновку, що змін потребує ч. 2 ст. 283 КПК. Доцільно дане положення викласти у наступній редакції:

«2. Прокурор зобов'язаний у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру здійснити одну з таких дій:

...3) звернутися до суду з обвинувальним актом, обвинувальним актом з підписаною сторонами угодою, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.»

Така зміна підкреслює особливі умови та порядок закінчення досудового розслідування у випадку укладення угоди про примирення чи про визнання винуватості.

Список літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року (з наступними змінами) станом на 22 листопада 2012 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 року (з наступними змінами) станом на 18 листопада 2012 року (втратив чинність) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Відп. Ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. – Х.: Одіссей, 2013. – 1104 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т.1 / О.М. Бандурко, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред.. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – 768 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В.Г. Гочаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1224 с.
6. Лобойко Л.М. Кримінально-процесуальне право: Курс лекцій / Навч. посібник. — К.; Істина, 2005. — 456 с.